

Standardni operativni postupci na vatrogasnim intervencijama

Propisani standardni operativni postupci interveniranja (SOPI) u vatrogastvu u službi su unaprijeđena sustava zaštite od požara, spašavanja i pružanja tehničke pomoći pri svim vrstama ugrožavanja

Tekst: Siniša Petkovićek, dipl. ing.

U mjesecu studenom 2013.g. održan je VII. po redu sastanak Komisije za standardne operativne postupke interveniranja (SOPI) u vatrogastvu na kome je sudjelovalo 10 članova i na kome su dogovorene smjernice i plan daljnjeg rada Komisije. Detalji s rasprave, kao i sami zaključci sa sastanka, navedeni su u zapisniku i objavljeni na Internet stranici Udruge PVH <http://www.upvh.hr/> i Internet stranici SOPI <http://sopi.upvh.hr/> koja je nakon kraće stanke ponovno u funkciji i na kojoj su objavljeni novi stručni materijali, a tiču se vatrogasne obuke.

Sukladno donesenim zaključcima i planu rada za 2014. g., nastavljeno je s radom na tzv. Projektu SOPI kroz utvrđivanju potreba, osmišljavanju te izradi samih predložaka propisanih operativnih postupaka u vatrogastvu.

IZVOD IZ SMJERNICA ZA IZRADU STANDARDNIH OPERATIVNIH POSTUPAKA INTERVENIRANJA

„SOPI predstavljaju alat za poboljšanje kvalitete razvoja, tijeka i sigurnosti na vatrogasnoj intervenciji. Pomoću njih se, na približno ujednačen način određuje tijek intervencije uzimajući u obzir specifičnosti mjesta događaja. Služe i u strukturiranju tijeka intervencije bez gubitka na kvaliteti, te u svođenju pogrešaka na najmanju moguću mjeru.

Teško je, a ponekad i nemoguće bez takvih standarda omogućiti kroz cijeli tijek intervencije, dobro i učinkovito djelovanje na intervencijama, posebice kod dužih i složenijih ili neobičnijih intervencija“.

Iako neki propisi iz područja za-

štite i spašavanja u Republici Hrvatskoj (zakoni, pravilnici i uredbe) navode potrebu propisivanja standardnih operativnih postupaka, činjenica je da ni u jednom propisu nije eksplicitno propisana obveza izrade SOPI-a, SOP-ova i operativnih planova aktiviranja, uzbunjivanja i izlaženja (ili se oni nazivaju nekako drugačije) na operativnoj vatrogasnoj razini, a niti je to do sada bila praksa.

PROPISI IZ ZAŠTITE I SPAŠAVANJE, ZAŠTITE OD POŽARA TE VATROGASTVA U RH

U nastavku je dan pregled dijela propisa koji uređuju područja zaštite i spašavanja i vatrogastva u RH, a odnose se na operativno djelovanje snaga.

U nekima se od njih spominju različita operativna postupanja: SOP-ovi, Planovi, sustavi koordiniranja rukovođenja i zapovijedanja kao i potreba za njihovim propisivanjem te do kraja teksta i sami SOPI-i;

- Procjena ugroženosti Republike Hrvatske od prirodnih i tehničko tehnoloških katastrofa i velikih nesreća

- Plan zaštite i spašavanja za područje Republike Hrvatske (N.N br. 96/10),

- Zakon o zaštiti i spašavanju (N.N br. 174/04,79/07,38/09,127/10),

- Uredba o unutarnjem ustroju Državne uprave za zaštitu i spašavanje (N.N br. 43/12),

- Pravilnik o postupku uzbunjivanja stanovništva (N.N br. 47/06),

- Zakon o vatrogastvu (N.N. br. 106/99., 117/01., 36/02., 96/03., 174/04., 38/09 i 80/10)

- Plan intervencija kod velikih požara otvorenog prostora na teritoriju Republike Hrvatske (N.N br. 25/01),

- Zakon o zaštiti od požara (N.N. br 92/10)

(Bez obzira što se Zakonom o zaštiti od požara (N.N. br 92/10) u članku 4. st. 3 propisuje da se vatrogasna djelatnost te zaštita i spašavanje uređuju drugim propisom mora ga se neizostavno spomenuti u kontekstu odredbe članka 12. st. 3 koji propisuje da su dokumenti zaštite od požara lokalne i područne (regionalne) razine planovi zaštite od požara te provedbeni planovi unaprijeđenja zaštite od požara.)

- Pravilnik o planu zaštite od požara (N.N. br. 51/12)

Članak 9. tog pravilnika glasi: *Tekstualni dio plana grada odnosno općine sadrži:*

- sustav uključivanja profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi u akciju gašenja požara,
- sustav subordinacije i zapovijedanja u akcijama gašenja većih požara, itd.

Upravo bi se Planom angažiranja vatrogasnih snaga koji bi se sastojao od Plana aktivacije i Plana uzbunjivanja i izlaženja kao sastavnih dijelova Zbirke propisanih operativnih postupaka vatrogasne službe, dosadašnji propisani sustav uključivanja profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi u akciju gašenja požara opisan u Planu zaštite od požara više prilagodio vatrogasnim operativnim potrebama te ih preciznije navodio i opisivao. Propisani SOP-ovi i SOPI-i imali bi važnu ulogu u sustavu zapovijedanja u akcijama gašenja većih požara, te u svim drugim događajima gdje je potrebno vatrogasno postupanje (interveniranje), posebice i stoga što je statistički sve veći broj tzv. tehničkih intervencija.

Iznimno važnim dokumentom:

- Nacionalna strategija zaštite od požara za razdoblje od 2013. do 2022. godine („Narodne novine“

br. 68/13), u poglavlju 2.2. **Vatrogastvo** propisano je:

Cilj razvoja vatrogastva je učinkovito djelovanje u provedbi preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija, gašenju požara i spašavanju ljudi i imovine, pružanju tehničke pomoći pri svim vrstama ugrožavanja, gašenju većih i dugotrajnijih požara (velikih šumskih požara, požari spremnika s gorivom i sl.), djelovanju pri ostalim složenijim događajima (nesreće s opasnim tvarima, elementarne nepogode, nesreće u prometu, pružanje pomoći drugim državama). Za realizaciju ciljeva razvoja bitna je izrada odgovarajuće pravne regulative te materijalna, tehnička i kadrovska podrška. Potrebno je omogućiti jedinstvenost djelovanja i učinkovito rukovođenje u slučaju većih nesreća i katastrofa, kao i djelovanje postrojbi na cijelom području Republike Hrvatske, uz jasno definirano osiguravanje materijalnih, tehničkih, kadrovskih i financijskih resursa.

U poglavlju 4. tog dokumenta navedeni su GLAVNI CILJEVI I PRIORITETI

Da bi se postigli zadani ciljevi potrebno je:

- osposobljavanje i edukacija stručnih kadrova za preventivno provođenje protupožarne zaštite, kao i operativno djelovanje (inspeksijske službe, vatrogasni djelatnici – profesionalni i dobrovoljni, djelatnici u gospodarstvu, stanovništvo);

- izraditi metodologije za određivanje broja i vrste vatrogasaca u vatrogasnoj postrojbi u gospodarstvu te u jedinicama lokalne samouprave s vrstama i količinama vatrogasne opreme;

- održavati i nabavljati potrebna materijalno-tehnička sredstva i opremu za preventivno i operativno djelovanje te provoditi uvježbavanje i edukaciju ljudskih potencijala;

Poglavlje 5.6. **Obrazovanje za vatrogasnu djelatnost**

Razinu osposobljenosti svih sudionika u zaštiti od požara treba konstantno podizati organiziranjem raznih oblika osposobljavanja (seminara, tečajeva, radionica,

vježbi i dr.) i usavršavanja. Obrazovanje treba temeljiti na upotrebi suvremenih znanja i novih tehnologija, te na taj način biti u tijeku s novim izazovima suvremenog svijeta. Potrebne operativne sposobnosti za kvalitetno obavljanje svih zadaća u području obrazovanja osigurati stručnom kadrovskom ekipiranošću, ispunjenjem potrebnih materijalno-tehničkih uvjeta, te stalnim usavršavanjem kadrova.

NAGLASCI IZ SMJERNICA ZA IZRADU OPERATIVNIH POSTUPAKA VATROGASNE SLUŽBE

Svrha projekta propisivanja operativnih postupaka u vatrogasnim službama je povećati operativnu sposobnost vatrogasnih postrojbi na način:

- propisati operativne postupke koji će osigurati voditelju intervencije lakše donošenje odluka i upravljanje intervencijama
- smanjiti mogućnost nastanka pogrešaka u vođenju intervencija koje bi mogle biti učinjene od strane voditelja intervencije, ali i svih sudionika, a bez SOPI-a
- standardizirati operativne procedure u cilju povećanja sigurnosti vatrogasaca na intervencijama.

Cilj ovog projekta je propisivanje standardnih operativnih postupaka koji će voditeljima intervencija služiti kao alat i pomoć za lakše donošenje odluka i upravljanje vatrogasnim intervencijama te u svođenju pogrešaka na najmanju moguću mjeru.

Ostvarivanjem tih ciljeva postiže se:

- omogućavanje rješavanja vatrogasnih intervencija u što je moguće kraćem roku,
- maksimalna optimalizacija i sinergija dostupnih resursa,
- viši stupanj efikasnosti, točnosti i profesionalnosti,
- visok stupanj sigurnosti za

sve prisutne na mjestu intervencije.

Uvođenjem SOPI-a u praksu vatrogasnih postrojbi objedinjuju se njihova najbolja iskustva koja postaju standardi za izvršavanje zadataka na intervencijama na najbolji mogući način.

- Ujednačuje se kvaliteta pružanja usluga na čitavom području na kojem su SOPI u primjeni uz istovremeno omogućavanje prilagodbe postupaka posebnim lokalnim potrebama.
- Ujednačuju se standardi sigurnosti i zdravlja za vatrogasce i ostale službe koje sudjeluju na vatrogasnim intervencijama.
- Prikupljaju se i pohranjuju informacije u referentnom sustavu koji može poslužiti u informativne, školske i vježbovne svrhe.

Dodatni ciljevi koji se postižu:

- Uspostavlja se sustav koji omogućuje jednostavnu, brzu i efikasnu razmjenu iskustava i informacija o operativnim postupanjima između vatrogasnih službi na cijelom području Republike Hrvatske.
- Smanjuje se rizik za voditelja vatrogasne intervencije da nije radio u skladu s pravilima vatrogasne struke te

je omogućeno dokazivanje pred pravosuđnim organima da je postupano po propisanim operativnim postupcima i da je voditelj intervencije učinio sve što je trebao i morao.

Propisane standardne operativne postupke interveniranja (SOPI) također treba razumjeti i kao stalno obrazovanje i usavršavanje operativnih kadrova za operativnu vatrogasnu djelatnost.

ZAKLJUČAK

Propisani standardni operativni postupci (izrađeni kroz različite planove, propisane postupke, SOP-ove i SOPI-e, a objedinjeni u svojevrsnu Zbirku operativnih postupanja vatrogasne službe) predstavljaju iznimno kvalitetan i u svjetskim stručnim vatrogasnim krugovima prepoznat alat u operativnom obrazovanju i kvalitativnoj nadogradnji svih kadrova za samo vatrogasno operativno djelovanje (interveniranje), a koji će olakšati ostvarivanje svih navedenih postavljenih ciljeva.

Sukladno operativnim potrebama u stručnim vatrogasnim krugovima, predlaže

se da Zbirka propisanih operativnih postupaka bude prilog Planu zaštite od požara gradova i općina i da sadrži sve ono što je samo spomenuto tim Planom, djelom propisano, ili nije uopće propisano, a utvrdi se da je potrebno i moguće preciznije propisati, a također nije obuhvaćeno niti Planovima zaštite i spašavanja gradova i općina.

Da bi se vatrogasna intervencija, kao vrlo složen radni proces i skup cijelog niza radnji i postupaka još poboljšao, u budućnosti bi svakako trebalo razmisliti o obavezi propisivanja SOP-ova i SOPI-a u vatrogastvu na način da njihova potreba i obaveza bude propisana, ili nekim pravilnikom, npr. Pravilnikom o vatrogasnim intervencijama ili Pravilima službe ili nekom drugim aktom, a sve u kontekstu planiranih izmjena i dopuna Zakona o vatrogastvu.

Jedan od svakako dobrih primjera unapređivanja vatrogasne službe kroz obvezu propisivanja SOPI-a u zrakoplovnoj industriji i spasilačko-vatrogasnoj zaštiti na aerodromu je propisan Pravilnik.

Spasilačko – vatrogasna zaštita na aerodromima

Propisivanje standardnih operativnih postupaka interveniranja (SOPI) u djelatnosti zrakoplovne industrije i propisi koji uređuju područje spasilačko-vatrogasne zaštite na aerodromima.

Primjer propisa odnosno regulative za koji se smatra da potrebu propisivanja standardnih operativnih postupaka spašavanja i gašenja požara uređuju na poprilično kvalitetan i primjeren način prikazan je na primjeru propisa vezanih uz zrakoplovstvo.

Zakon o zračnom prometu (NN br. 69/09, 84/11, 54/13 i 127/13.) u članku 39. propisuje „da na svakom aerodromu mora biti osigurana spasilačko-vatrogasna zaštita i da ju treba osigurati operator aerodroma“.

Spasilačko-vatrogasna služba na tzv. komercijalnim aerodromima u RH Zakonom o vatrogastvu (NN br. 10/99, 117/01, 36/02, 96/03, 139/04, 174/04, 38/09 i 80/10.) svrstava se u vatrogasne postrojbe u gospodarstvu i dodatno se Pravilnikom o spasilačko vatrogasnoj zaštiti na aerodromima (NN br. 39/09) „uređuje u smislu uvjeta za organizaciju spasilačko--vatrogasne službe (u daljnjem tekstu: SVS), minimalne opreme i sredstva SVS na aerodromu i helidromu, te uvjeta kojima mora udovoljavati spasilačko-vatrogasno osoblje (u daljnjem tekstu: SVO)“.

Članak 4. Pravilnika propisuje „da je operator aerodroma ili helidroma obavezan u Aerodromskom priručniku propisati Standardni operativni postupak interveniranja (u daljnjem tekstu: SOPI) SVS u slučaju zrakoplovne ili helikopterske nesreće ili nezgode na području aerodroma ili helidroma, ili u njihovoj neposrednoj okolini. Operativni plan interveniranja mora biti usklađen s dokumentima više kategorije, Emergency planom aerodroma ili helidroma, te planom djelovanja nadležnog županijskog centra Državne uprave za zaštitu i spašavanje“.

Kao rezultat tog propisanog zahtjeva, sve spasilačko-vatrogasne službe izradile su i propisale standardne operativne postupke interveniranja (SOPI-e) za različite moguće scenarije izvanrednih događaja na aerodromu i njegovoj neposrednoj okolini. (SOPI Požar motora, SOPI Požar stajnog trapa, SOPI Požar u zrakoplovu - spašavanje itd.)

Pravilnik o aerodromima (NN br. 64/12) u članku 178. propisuje da „cilj planiranja aktivnosti za slučajeve izvanrednih događaja na aerodromu podrazumijeva svođenje posljedica na najmanju moguću mjeru, posebno u pogledu spašavanja života i materijalnih dobara, te nastavka redovnih operacija zrakoplova. U propisanim postupcima za slučaj izvanrednog događaja na aerodromu (Emergency plan) navode se postupci za koordinaciju

Cjelovita vježba za slučaj izvanrednog događaja na Aerodromu Brač

Spasilačko-vatrogasna vozila Zračne luke Pula

aktivnosti“.

U dodatku 3. Pravilnika o uvjetima kojima mora udovoljavati operator aerodroma za izdavanje te način izdavanja svjedodžbe aerodroma i odobrenja za uporabu aerodroma (NN br. 41/13) osim što se propisuje obavezna formu i sadržaj dokumenta tzv. Emergency plana odnosno propisanih postupaka za slučajeve izvanrednih događaja na aerodromu navodi se „da on za svaku pojedinu vrstu izvanrednog događaja sadrži standardne operativne postupke aktiviranja i uzbunjivanja pojedinaca i grupa uključenih u aktivnostima spašavanja i gašenja požara, te sprječavanja drugih negativnih posljedica uzrokovanih prirodom izvanrednog događaja“.

Svi ti propisani zahtjevi imaju svoju podlogu i zaokruženi su u jednu cjelinu propisanim odredbama Plana zaštite i spašavanja za područje Republike Hrvatske (NN br 96/10) i točkom 3.3.7. MJERE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U SLUČAJU ZRAKOPOLOVNIH NESREĆA i gdje se osim obveze izrade različitih SOP-ova u nadležnosti odgovornih i sukladno odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju u Planu navodi:

„Aerodromske službe i upravljačko osoblje planiraju sve aktiv-

nosti spašavanja u slučaju nesreće zrakoplova na području zrakoplovne luke, operativno pripremaju zakonom propisane vlastite snage i sredstva i uvježbavaju ih, rukovode njihovim djelovanjem te koordiniraju angažiranje dopunskih operativnih snaga zaštite i spašavanja s NSKC-om, kako bi spašavanje bilo što učinkovitije. Zračne luke informiraju javnost i zračne operatore o nesreći zrakoplova, utemeljuju skupinu za evidentiranje žrtava i komuniciranje s diplomatskim predstavništvima i rodbinom po pitanjima obrade i davanja informacija o žrtvama, pomažu u provođenju istražnih radnji ispitivanja uzroka nesreće iz nadležnosti mjerodavnih, Agencije za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda zrakoplova i drugih tijela i sudionika. Za sve prethodno navedene obveze zračne luke izrađuju posebne operativne planove i standardne operativne postupke, dok se istraga o uzrocima nesreće uređuje posebnim propisima“.

Zaključno:

Sukladno propisanim zahtjevima, svi operatori aerodroma na svim aerodromima u RH imaju izrađene Propisane postupke za slučaj izvanrednih događaja - Emergency planove (koji su sastavni dijelovi Aerodromskog priručnika i koji sadrže među ostalim i standardne operativne

postupke aktiviranja i uzbunjivanja svih službi na i za potrebe aerodroma u slučaju izvanrednog događaja), a sve spasilačko-vatrogasne službe koje djeluju na aerodromima izradile su svoj Priručnik za standardne operativne postupke interveniranja (SOPI-e) za različite moguće scenarije izvanrednih događaja.

Konkretno prednost izrađenih SOPI-a na aerodromima kao alata, su se već do sada pokazale i dokazale za same zapovjednike SVS-a i voditelje intervencija kako u obuci, tako i za potrebe organizacije spasilačko-vatrogasne službe te u rukovođenju i zapovijedanju za sada tek prilikom izvođenja cjelovitih i djelomičnih vježbi za slučaj izvanrednih događaja na aerodromu. Srećom većih potreba za spasilačko-vatrogasnim interveniranjem na zračnim lukama i u njihovoj neposrednoj okolini u posljednje vrijeme nije bilo, ali što ne mora značiti da i neće.

Potrebno je posebno istaknuti da je vrlo važnu ulogu u izradi smjernica, predložaka te u kasnijoj fazi i u nadzoru svih izrađenih dokumenata (Priručnika za SOPI), a sukladno svojim ovlastima i obavezama imala Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo (HACZ).